

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

5. An mutare circumstantiam levem in Historia Sacrae Scripturae sit peccatum mortale? Et obiter quaeritur, an Examinatores Episcoporum non possint aliquid Episcopis examinandis manifestare, etiam si ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

Et in textu huius Resolutionis quinque casus inferuntur pro praxi supradicta questionis. Ex part. 5. tract. 5. Ref. 52.

§.1. **R**espondeo quod quoties parva postremi venialis materia nequit cum precedentium materia moraliter continuari, ita ut pro vna reputetur, nec effectus relictus continuari moraliter possint, multiplicatio transgressionis precepti in materia parua non constituit materiam grauem, ac culpam lethalem, secus quando materia parua, aut effectus ab eis relictus moraliter continuantur. Ratio est, quia cum in priori euentu omnes materiae diuersae sint, nec in vnam coalescant, nec effectus ab eis producti, nequit ex illis grauis materia constari, sed singulae diuise manebunt, & ita parua. At cum in posteriori casu materiae, vel effectus vniuntur, notabilis materia euadet, & ita docet Molfesius in sum. tom. 2. tract. 3. c. 8. num. 70. Castrus Palaus tom. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 9. §. 4. nu. 4. Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. c. 4. n. 9. Suarez de legib. lib. 1. c. 28. n. 11. Reginaldus tom. 1. lib. 15. cap. vit. n. 67. & alij. Vnde cum supracitatis Doctoribus pro praxi inferitur primò, te comedentem saepius die ieiunij violare ieiunium vltima illa comestione, quae ad notabilem quantitatem peruenit, quia illa vltima comestio etsi per se sumpta leuiter temperantiam lederet, at ut coniuncta alijs, & illas supponens grauius laedit, moraliter enim illis coniungitur, & quasi esset simul cum alijs facta reputari debet. Secus dicendum si diuersis ieiunij diebus parum aliquid comedas, vel propositum habeas, parum aliquid singulis diebus comedendi, quia vnum ieiunium cum alio non continuatur, neque comestio vno die facta cum alterius diei comestione. Sic supradicti Doctores. Neque propositum fertur in omnes illas comestiones coniunctim sumptas, sed in omnes separatas, & singulis diebus debitas, & pro ut debite sunt quae cum solum sunt debita sub peccato veniali, nunquam est propositum de mortali. Inferitur secundò, si intemperantem cibum sumas, & vltima comestione agnoscas tibi notabile damnum inferri, peccas mortaliter, quia iam amplecteris obiectum grauius dissonum rationi, quod etsi secundum se graue non esset, at graue est redditum ob multiplicem precedentem comestionem. Inferitur tertio, te laborantem similiter die festo aliquoties, etsi singulis vicibus paruum tempus consumas, peccas mortaliter, quando peruenis ad quantitatem notabilem, v.g. duarum horarum, quia omnes ibi labores moraliter vniuntur, & quasi in vno tempore facti reputantur. Siquidem verum est dicere, te laborasse illo die festo ultra duas horas; secus verò si per quadrantem singulis festis laborares, quia tunc sicut festa diuersa sunt, ita & labores sunt diuersi, neque vnum cum alio continuatur. Inferitur quartò, non peccaturum moraliter qui eodem die ieiunij in causa est ut plures modicum quid accipiant, & in die festo per breue spatium similiter laborent, quia actiones cuiuslibet personae cum actionibus alterius nullo modo continuantur. Et tandem quintò deducitur semper in materia iniustitiae ex parua materiae multiplicatione magnam consurgere, ac sufficientem ad mortale: ut in furtis minimis accidit, quando enim per ea ad notabilem quantitatem furto acceptam peruenitur, vltimum rei paruae furtum est mortale.

Sup. hoc in tom. 4. r. 6. Ref. 89.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 5. Ref. 15. §. 2. ad lin. 3.

Sup. hoc in Ref. not. praeterita, §. 1. & 2.

Sup. hoc ibi dem §. 3.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 5. Ref. 41. in principio, & in §. Sed ista do. & infra tr. 7. lege doctrinam in ref. 7.

RESOL. IV.

An in subreptione gratiae detur parua materia? Ex part. 5. tr. 5. Ref. 33.

§.1. **A**ffirmatiue respondeo cum Riccio p. 2. dec. 1. 208. n. 5, vbi docet gratiam non dici subreptionem

notam non expresso vero beneficii valore in modico, non modicus defectus non vitiat actum, nec leuis solemnitate omittitur obest.

RESOL. V.

An mutare circumstantiam leuem in Historia sacra Scriptura, sit peccatum mortale?

Et obiter queritur, an examinatores Episcoporum non possint aliquid Episcopis examinandis manifestare, etiam si sint doctissimi, & praereverendia timeant non bene responsuros, & hoc ratione iuramenti, quod supradicti Examinatores faciunt?

Et quid, quando aliqui examinantur in concursa propter damnatum tertij?

Et etiam cursum, & obiter queritur, an habens privilegium comedendi lacticia in diebus ieiuniorum possit comedere paginam? Ex part. 10. tract. 16. & Molfes. Ref. 38. alijs 37.

§.1. **N**egatiuum sententiam nouissime docet Arriaga in Cur. Theolog. tom. 5. disp. 21. c. 1. §. 5. num. 35. vbi sic ait: tertio dico, etiam non obstante hoc periculo, licet res dicta sit falsa, non videtur esse peccatum mortale immutare aliquam circumstantiam falsam, dicendo illam esse à Deo reuelatam: et homo expresse interius contrarium noscat. Haec pars videtur defendi à Patre Salas tom. 5. in 1. 2. disp. 4. n. 5. vbi licet loquatur ex resse de eo qui non scienter hoc facit, sed ex ignorantia crassa, videtur tamen inde inferri, etiam si fiat scienter, non esse mortale; nam si res haec esset grauis, certe ignorantia crassa tunc esset grauis. Expresse vero eundem tradidisse hanc conclusionem in manuscriptis testantur nonnulli recentiores.

2. Probatur autem ratione, Primò; nam videtur communis praxis etiam eorum, qui in hac materia delicatae conscientiae sunt idiplum probare. Constat enim, Religiosissimos Viros, & Concionatores, sine peccato mortaliter scrupulo narrare historias Sacras, licet aliquando se in vno, aut altero verbo, aut circumstantia parui momenti errare putent; neque vllis cogit sub mortali non affirmare, ut dicta vilo modo in scriptura, nisi ea praecise, quorum certissime quis recordatur; teneretur autem id facere, si ea mutatio esset grauis.

3. Secundò ratione à priori idem ostenditur, quia iuxta communem acceptionem audientium, talis narrans eam historiam non intendit vilo modo Deum facere autorem mendacij, sed supponitur narrare ea tamquam dicta à Deo: quia ita ipse putat; vnde si deprehendatur non contineri res illa in scriptura, non Deo iniuriam facit, sed se ostendit non valde in scriptura versatum, aut male illam legisse, aut demique debilis memoriae: indirectè autem idè videtur ali-quam in Deum iniuriam committere: quod Dei scriptura petant, ut homo diligentius ea legat, nec ita statim proferat ut dictum à Deo id quod reuera dictum non est: haec autem negligentia non videtur in circumstantia aliqua leui esse materia mortalis: ve patet in humanis: quod enim quis in littera Imperatoris vnicuique, vel alterum verbum mutet, non committit grauis Imperatoris iniuria. Haec Arriaga.

Sed scio ab hac opinione viros doctos dissentire, & de hac quaestione alibi à nobis actum est.

4. Notandum est tamen hic obiter, me olim docuisse, posse aliquem interrogatoria examinandis manifestare, si certo sciret, illos esse sufficientes, & doctos, sed praesertim timore, & verecundia, non bene responsuros; & hoc dixi haec etiam procedere quoad Episcopos examinandos, ex rationibus ibi adductis, sed quando haec scriptura, & obiter queritur, an habens privilegium comedendi lacticia in diebus ieiuniorum possit comedere paginam? Ex part. 10. tract. 16. & Molfes. Ref. 38. alijs 37.

ramentum non manifestandi examinandi neque in genere, neque in specie ea de quibus interrogari debent; Ideo nunc ratione dicti Iuramenti illam opinionem protulisse refello, & assero examinatores Episcoporum non posse aliquid Episcopis examinandis manifestare, etiam si sint doctissimi; & prae verecundia timeatur, non bene responsuros; Et ego factus examinatur Episcoporum a fel. mem. Urbani VIII, ratione dicti iuramenti hoc semper in praxi rigidissime obseruari, nec aliter obseruandum esse puto; & sicut alibi dixi, doctrinam a me superius positam non esse intelligendam, quando aliqui examinarentur in concursu, propter dampnum tertij: sic etiam tunc assero, non procedere in examine Episcoporum, ratione praestiti iuramenti.

5. Nota etiam, me olim cum multis Doctoribus docuisse, habentem privilegium comedendi lactinia in diebus ieiuniorum, posse comedere faginam: Sed modo, re melius considerata, protulisse negatiuam sententiam sustinendam esse puto.

RESOL. VI.

An in conscientia erronea detur paruitas materiae? Sed difficultas est, quando conscientia erronea non distinguitur a mortali sit, vel veniale, sed solum confuse proponitur actio mala, an tunc peccatum mortale sit? Ex part. 5. tr. 5. Resol. 31.

§. 1. Affirmatiue respondeo cum Azorio tom. 1. lib. 2. c. 8. q. 5. vbi sic ait: Queritur an sit lethale, an veniale peccatum contra conscientiam errantem agere; Respondeo interdum esse lethale, interdum veniale peccatum, pro varietate materiae grauis, vel magna, vel leuis & parua, in qua conscientia errat, & pro varietate iudicij quo aliquid suadendo, vel monendo aberrat a lege. Potest enim accidere, vt conscientia existimet aliquid esse veniale peccatum, & quatenus tale vitandum, licet alioqui sit materia grauis. Item potest existimare aliquid esse crimen lethale, & quatenus tale cauendum & fugiendum, cum tamen res sit alioqui leuis, vel media, & indifferens. Ita ille, quem sequitur Alphonsus de Leone de officio Confess. p. 1. recollect. 7. mem. 21.

2. Sed difficultas est, quando conscientia erronea non distinguit, an mortale sit, vel veniale: sed solum confuse proponitur actio mala, & tunc peccatum mortale adest docet vtrique Sanchez, Thomas, & Ioannes, hic in select. disp. 18. num. 1. ille in summa, tom. 1. lib. 1. cap. 1. n. 9. quibus adde Castum Palaum tom. 1. disp. 1. punct. 1. n. 6. quia cum amplecteris obiectum venialiter malum, dubitans an sit mortale, peccas mortaliter secundum omnium sententiam, quia te exponis periculo mortale committendi. Sed quando tibi representatur obiectum malum, prohibitum, neque distinguens an sit mortale, vel veniale, illud amplecteris, iam quantum est ex tua voluntate periculo committendi mortale te exponis, ergo.

3. Verum Perez etiam, 10. scholast. num. 29. Salas in p. 2. tract. 8. disp. vnic. sect. 3. num. 33. Valentia tom. 1. disp. 2. q. 14. punct. 4. & alij asserunt in tali casu committi solum peccatum veniale, quia voluntas appetens malitiam in communi, non appetit malitiam excedentem culpam venialem, alia si excederet, non esset venialis, & mortali communis. Vnde vtramque sententiam probabilem esse puto.

RESOL. VII.

An in prohibitione alienationis rerum Ecclesiasticarum detur paruitas materiae?

Idem est dicendum de locatione. Sed difficultas est in supradicta questione, qua dicantur terrulae, & qua res exigui valoris? Ex part. 5. tract. 5. Resol. 57.

§. 1. Affirmatiuam sententiam tenendam esse patet cap. terrulas 12. q. 2. & ita docent DD. quos citat & sequitur Riccius in praxi tom. 1. resolut. 36 quia in generali prohibitione alienationis modica non veniunt, vt notat Bald. vol. 1. conf. 91. & idem restitutio in integrum pro modica latione non datur, vt docet Burlatus conf. 27. n. 17. & Sfortia de restit. in integr. quest. 4. art. 12. n. 109. & pro modica sterilitate non fit remissio mercedis, vt vult Valacus decis. 30. vide etiam Gutierrez. conf. 15. num. 7. & sequ. Carder. Pereira in l. si curatorem, ver. contrarium, num. 15. C. de integr. rest. minor. & Quarantam in summ. Bull. ver. alienatio, n. 41. vbi notat per factam Congregationem decissum fuisse, neque constitutionem Pauli II. neque Concilij Tridentini Decretum derogasse dispositioni supradicti textus c. terrulas, qui quidem textus procedere non solum in alienatione, sed in locatione etiam, tenet Thomingus decis. 23. Crotus volum. 1. conf. 96. n. 14. & alij.

Quoad hoc lege doctrinam Rel. not. seq.

2. Sed difficultas est qua dicantur terrulae, & qua res exigui valoris: Glossa ait quod forte hic textus exiguas vocat non valentes ultra viginti solidos, refert & sequitur Archidiaconus in cap. si quos, hac eadem causa & quest. Alciatus conf. 21. num. 6. & sequ. Sed probabilius est Iudicis arbitrio hoc esse remittendum, qui consuetudinem terra & temporum locorumque qualiter attendere debet, & inspicere conditionem Ecclesiae, si sit pauper, vel multum abundans. Ita Quaranta dicto n. 41. Aloysius Riccius dicta resolut. 36. in fine.

hoc pro mobilibus pretiosis in tom. 7. tr. 1. Resol. 22. lege doctrinam eius §. 1.

RESOL. VIII.

An praeceptum sub mortali impostum, sub materia leui obliget saltem sub veniali? Ex part. 5. tr. 5. Resol. 48.

§. 1. Respondeo affirmatiue cum Suarez de legibus, lib. 3. cap. 26. num. 6. duo enim sunt in dicto praecepto distinguenda, vnum est, talem rem praecipere, aliud est praecipere sub tali obligatione, vel poena. Primum, vt supponimus, non est iniustum, quia ponimus materiam praecipere simpliciter honestam esse, & in suo gradu iustam, & capacem praecipere. Secundum autem iniustum est. At verò non obstante iniustitia & nullitate quoad secundum potest praecipere valere, quoad primum quod iustum est, tum quia illud est prius natura, vt sic dicam, & ex se separabile a secundo; tum etiam, quia in his, quae huiusmodi sunt, vtile per inutile non viariatur. Neque intentio praecipientis intelligitur esse conditionata, ita ut nolit praecipere quod potest, si non potest obligare quantum appetit, sed potius absolute intendit praecipere, & volendo obligare plus, quam potest, consequenter etiam vult obligare quantum potest, & ita censio tale praecipere esse validum quoad obligationem commensuratum, & proportionatam materiae eius, quia quoad illam non deest intentio praecipientis, & nihil aliud est quod ibi desideretur. Et ita etiam hanc sententiam docet Sanchez in sum. tom. 2. lib. 6. c. 4. num. 46. & Baldellus in dispus. Theologicis tom. 1. lib. 5. disp. 10. n. 9.

RESOL. IX.

An contemptus formalis in re leui, v. g. legislatoris humani,